

**Statsrådets skrivelse till Riksdagen med anledning av
ett förslag till rådets förordning (*gemenskapspatent*)**

I enlighet med 96 § 2 mom. grundlagen
översänds till riksdagen Europeiska gemen-
skapernas kommissions förslag av den 5 juli

2000 till rådets förordning om gemenskaps-
patent samt en promemoria om förslaget.

Helsingfors den 26 oktober 2000

Minister *Kimmo Sasi*

Äldre regeringssekreterare Sami Sunila

HANDELS- OCH INDUSTRIMINISTERIET**PROMEMORIA**
EU/180800/0624**1. Allmänt**

Europeiska gemenskapernas kommission lade den 5 juli 2000 fram ett förslag till rådets förordning om gemenskapspatent (KOM(2000)412 slutlig). Förslaget offentliggjordes den 1 augusti 2000. Förslaget har EURODOC-nummer EU/180800/0624.

Förslaget grundar sig på artikel 308 i EG-fördraget. Enligt den skall rådet för att inom den gemensamma marknadens ram förverkliga något av gemenskapens mål genom beslut på förslag av kommissionen och sedan Europaparlamentet har hörts. Enligt samma rättsliga grund, dvs artikel 308, har man också förfarit i andra industrirättsliga lagstiftningsförslag, m.a.o. i samband med de regler som har getts om gemenskapsvarumärke och gemenskapsmönster.

2. Bakgrund till förslaget till förordning

I Europa kan en uppfinning för närvarande skyddas med europeiskt patent eller nationellt patent. Det europeiska patentet grundar sig på en konvention om meddelande av europeiska patent (European Patent Convention, EPC) från år 1973, vilken är oberoende av EU. Denna konvention har biträtts av alla EU:s medlemsstater samt Schweiz, Cypern, Monaco, Liechtenstein och snart också Turkiet. Genom konventionen grundades Europeiska patentverket (EPO), som undersöker ansökningar om europeiskt patent och beviljar sådant. Ett beviljat europeiskt patent blir emellertid nationellt patent i de stater som ansökan omfattar och på det tillämpas nationella bestämmelser.

Europeiska gemenskapens strävan att skapa ett eget patentsystem har hittills misslyckats. Som ett av de sista skedena för att utveckla ett patentsystem utarbetade kommissionen år 1997 en Grönbok om gemenskapspatentet och patentsystemet i Europa. Finlands ställningstagande till detta ingår i statsrådets utredning E 83/1997 rd. Utgående från de ställningstaganden som kommissionen fick i

fråga om grönboken beslöt den att fortsätta med beredningen av ett gemenskapspatent.

3. Innehållet i den föreslagna förordningen**3.1. Gemenskapspatent****3.1.1. Förslagets samband med andra patentsystem**

Syftet med förslaget till förordning är att skapa ett nytt parallellt system för skyddande av uppfinningar. Gemenskapspatentet är därmed ett alternativ till nationellt patent eller det europeiska patent som Europeiska patentverket beviljar. Patentsökanden skall besluta vilket alternativ som ur hans eller hennes synvinkel är det ändamålsenligaste.

Gemenskapspatentet skiljer sig från det europeiska patentet i synnerhet i det att gemenskapspatentet alltid täcker hela gemenskapens område, medan igen europeiskt patent kan träda i kraft i de medlemsländer man önskar och dessutom i Schweiz, Cypern, Monaco, Liechtenstein och från början av november 2000 också i Turkiet. Nationellt patent gäller endast inom den stats område som har beviljat patentet.

Enligt förslaget kan samma persons uppfinning inte samtidigt skyddas med gemenskapspatent och antingen europeiskt eller nationellt patent. Enligt förslaget skall ett nationellt patent som gäller samma uppfinning förfalla, om samma rättsinnehavare beviljas gemenskapspatent på uppfinningen. Eftersom europeiskt patent till slutresultatet är ett nationellt patent, betyder denna regel i förordningen samtidigt att också ett europeiskt patent förfaller, när samma rättsinnehavaren beviljas gemenskapspatent på samma uppfinning.

Till följd av sambandet mellan Europeiska patentverket och gemenskapspatentet skall Europeiska gemenskapen ansluta sig som medlem till Europeiska patentkonventionen. De ändringar som skall göras i patentkonventionen blir i detta fall förpliktande för ge-

enskapen. Gemenskapen blir i fortsättningen tvungen att se till att dessa ändringar inte äventyrar gemenskapens intressen.

3.1.2. *Gemenskapspatentets rättsverkan*

Gemenskapspatentet skall ha samma verkan på hela gemenskapens territorium. Det skall inte kunna meddelas, överlåtas eller upphöra endast för några länders del, utan alla åtgärder skall alltid enhetligt inverka på hela gemenskapens territorium.

Materialrättsligt skall gemenskapspatentet inte avvika i betydande grad från medlemsstaternas nationella patent, eftersom patentlagstiftningen redan i hög grad har harmoniserats med flera internationella avtal. Till exempel avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (TRIPS-avtalet) som utgör bilaga till avtalet om grundande av Världshandelsorganisationen (WTO) (FördrS 5/95) innehåller bestämmelser om föremålet för patent, innehållet i det skydd som patent medför, skyddstiden och de undantag som kan godtas. Europeiska patentkonventionen definierar närmare ansökningsskedet och beviljandet av patent.

Enligt förslaget skall också förfarandet för beviljande av tvångslicens som gäller gemenskapspatent harmoniseras. Tvångslicens i fråga om ett gemenskapspatent skall beviljas av kommissionen. Däremot skall medlemsstaterna inte ha rätt att bevilja tvångslicens.

3.1.3. *Beviljande av gemenskapspatent*

Förslaget till förordning bygger i fråga om beviljningsskedet på Europeiska patentkonventionen. Ansökningar som gäller gemenskapspatent skall göras hos Europeiska patentverket, som skall svara för behandlingen och beviljandet av dem. Ansökan skall i begynnelsekedet juridiskt vara en ansökan om europeiskt patent, där gemenskapens territorium skall anges som skyddsområde. Vid behandlingen av ansökan skall den rättspraxis som anknyter till europeiska patent följas. Efter beviljandet skall patentet omvandlas till ett gemenskapspatent med stöd av bestämmelserna i förordningen, och på det skall be-

stämmelserna i förordningen efter detta tillämpas.

Gemenskapspatent skall beviljas under samma förutsättningar som europeiskt patent, m.a.o. på uppfinningar som är nya och har uppfinningshöjd, teknisk karaktär, kan reproduceras och utnyttjas industriellt. Förutsättningarna för patenterbarhet skall inte avvika från de som ingår i den nuvarande finska patentlagstiftningen.

3.2. *Arrangemang som gäller språket*

En ansökan om gemenskapspatent skall kunna göras på Europeiska patentverkets arbetsspråk engelska, franska eller tyska. Gemenskapspatentet skall meddelas och offentliggöras på ett av dessa språk, och endast patentkraven skall översättas till verkets två övriga arbetsspråk. Detta innebär en betydande ändring i det system som följs i fråga om europeiskt patent, i vilket patentskriften i sin helhet skall översättas till de officiella språken i alla de länder där man önskar att patentet skall gälla.

Det föreslagna systemet försöker man mjuka upp med en regel, enligt vilken det i en situation där intrång görs i ett patent antas, att den som eventuellt gör intrång i patentet inte har haft möjlighet att bekanta sig med patentet på det officiella språket på hans eller hennes hemort och därmed inte medvetet har gjort intrång i patentet. Det skall även bestämmas att patenthavaren inte kan få skadestånd för en period som föregår delgivandet av ett översatt patent till den som gjort intrång i patentet. Den som har gjort intrång i patentet skall enligt vad som föreslås ha rätt att få kännedom om patentet på det språk som han eller hon kan, om hans eller hennes hemort befinner sig i en medlemsstat som har två eller flera officiella språk.

Bakgrunden till förslaget är oron för att det europeiska patentsystemet blir dyrt. Enligt kommissionens beräkningar skulle ett genomsnittligt europeiskt patent som täcker åtta medlemsstater i dagens läge kosta ca 30 000 euro, av vilken summa översättningskostnaderna skulle utgöra 39 procent. Enligt denna beräkning är kostnaderna 3–5 gånger större än i Förenta Staterna eller Japan. Kommis-

sionen har följaktligen som mål att sänka kostnaderna så att man i Europa kunde komma till ungefär samma nivå som de viktigaste handelskompanjonernas kostnader för patentering.

3.3. Rättssystemet

För att en enhetlig rättspraxis och rättssäkerhet skall kunna garanteras föreslår kommissionen att talan som gäller giltighet av och intrång i gemenskapspatent skall behandlas centraliserat. För behandling av talan skall en särskild gemenskapsdomstol för immaterialrätt inrättas. Den skall ha exklusiv behörighet i ärenden som gäller gemenskapspatent inom hela gemenskapens territorium, och dess domar skall verkställas i medlemsstaterna.

I ett centraliserat domstolssystem har domarna den behörighet som behövs på patentområdet. I ett sådant system kan också sådana situationer undvikas, där ogiltigförklaring av ett patent måste sökas särskilt i alla 15 medlemsländer. För att garantera att behandlingen går snabbt skall det föreskrivas att immaterialrättsdomstolen skall meddela sina avgöranden i ärenden som gäller giltighet av och intrång i gemenskapspatent inom en tidsfrist på två år.

Övriga tvister, om vilka inte särskilt bestäms att de skall behandlas av gemenskapens domstol för immaterialrätt, skall behandlas i medlemsstaternas nationella domstolar. Till exempel talan mellan arbetsgivare och arbetstagare, som gäller rätt till patent, skall behandlas i nationell domstol.

4. Verkningarna av förslaget

4.1. Verkningarna av språkarrangemanget

Ansökan om ett patent som omfattar gemenskapens territorium blir i och med det nya gemenskapspatentet förmånligare än i dagens system. Slopandet av översättningsskyldigheten gör det möjligt för företag och uppfinnare att få patentskydd i alla gemenskapens medlemsstater, utan att de landsvis behöver bedöma om skyddandet lönar sig el-

ler inte. Detta sporrar till att skydda innovationer i större omfattning än tidigare, vilket ger företagen nya möjligheter till förtjänst via export eller licenser.

Samtidigt måste det emellertid beaktas att en sänkning av kostnaderna för patentering i lika hög grad är till nytta för patentsökande utanför Europa. Detta kan på en enskild bransch leda till allt större patentmängder i synnerhet för Finland och andra mindre språkområden på åtgärd av sökande utanför Europa. I dagens läge har översättningsskyldigheten tillsammans med den finska marknadens ringa storlek enligt uppskattning minskat antalet patentskydd som utsträcks till att gälla också oss.

Översättningsskyldigheten är inte enbart en kostnadsfaktor. Det grundläggande syftet med patentsystemet är att främja den tekniska utvecklingen i samhället genom spridning av patentinformation. Ensamrätt till en uppfinning erhålls endast genom att uppgifter om denna offentliggörs så att alla intresserade kan använda dem. En aktiv spridning av information om ett patent och ett vidare nyttjande av denna effektiverar företagets produktutveckling, hjälper till att inrikta satsningarna på produktutveckling effektivare, främjar ibruktage av ny teknologi och minskar det dubbla forskningsarbetet. Det har anförts bedömningar om att t.o.m. en tredjedel av de medel som har inriktats på forskning och produktutveckling i Europa används för dubblerande verksamhet. I detta hänseende kan språkarrangemanget i kommissionens förslag inverka skadligt på det europeiska innovationssystemet och leda till att satsningarna på produktutveckling inriktas ineffektivare än i dagens läge. Ett särskilt problem i kommissionens förslag är också det att de skadliga verkningarna av språkarrangemanget särskilt gäller gemenskapens mindre länder och belastar relativt sett i högre grad de små och medelstora än de stora företagen.

I de arrangemang som gäller språk bör dessutom kostnaderna för att följa med vad konkurrenterna gör beaktas. Det är viktigt för företagen att kunna följa med de patentansökningar som görs inom branschen både med tanke på utvecklandet av företagsverk-

samheten och med tanke på att eventuella patenttvister skall kunna undvikas. För att en effektiv konkurrentuppföljning i rätt tid skall kunna organiseras förutsätts ofta att man bekantar sig med den första publikationen av patenthandlingarna, vilken också i dagens läge i regel finns på ett främmande språk. Men emedan de finska företagen i dagens läge i första hand kan ty sig till engelska publikationer, kan det hända att publikationerna i fråga om gemenskapspatent oftare kommer att finnas på tyska eller franska. I detta fall blir det dyrare än i dag att följa med vad konkurrenterna gör.

4.2. Patentavgifter

I förslaget utgår man ifrån att gemenskapspatentsystemet och de nationella patentsystemen skall fungera sida vid sida. Till skillnad från vad som gäller i fråga om europeiskt patent, skulle i fråga om gemenskapspatenten dock inga förnyelseavgifter returneras till de nationella verken. Detta försvagar i väsentlig grad de nationella undersökande verkens verksamhetsmöjligheter. Till exempel en betydande del av Patent- och registerstyrelsens (PRS) inkomster härstammar i dagens läge från avgifter för förnyelse av europeiska patent på den grunden att europeiskt patent ger ensamrätt i Finland. Om gemenskapspatent ersätter europeiskt patent, sinar inkomstflödet av europeiska patent snabbt. Eftersom avgifterna för förnyande av gemenskapspatent enligt den föreslagna förordningen inte ens delvis kommer att returneras till det nationella verket, kommer PRS' inkomstutbyggnad att ändras väsentligt. Detta tvingar till att antingen i väsentlig grad skära ned på verksamheten eller att använda skattemedel för att upprätthålla verksamheten.

4.3. De verkningar som rättssystemet förorsakar

Gemenskapspatentet har samma verkan på hela gemenskapens territorium: det skall kunna meddelas, överföras eller ogiltigförklaras endast enhetligt på hela territoriet. Till detta är det svårt att anpassa ett sådant förfä-

rande där de nationella domstolarna var och en enligt sin egen rättstradition avgör talan som gäller gemenskapspatent. Centraliseringen är ägnad att förenhetliga den rättspraxis som gäller gemenskapspatent och förbättra den juridiska förutsägbarheten hos avgörandena. Det kan också antas att den sakkunskap som behövs för avgörandet av patenträttsliga frågor finns i en centraliserad domstol.

Å andra sidan innebär det, om en centraliserad immaterialrättsdomstol inrättas, att en betydande strukturell ändring görs i Europeiska gemenskapernas rättssystem. Denna ändring kommer att ha verkningar som återspeglas mera vidsträckt. För att den föreslagna förordningen skall kunna genomföras krävs följaktligen ändringar i gemenskapens grundfördrag. Kommissionen har som mål att de bestämmelser som behövs för en ändring av domstolssystemet skall kunna fogas till grundfördraget under den pågående regeringskonferensprocessen.

Ur Finlands och även andra mindre länders synvinkel kan centraliseringen av rättsfallen på lång sikt dock försvaga det patenträttsliga kunnandet och minska antalet sakkunniga inom branschen. I ett centraliserat system blir det vanligt att finska företag blir tvungna att använda utländska ombud och biträden också när de är svarande i juridiska tvister. Till denna del är det svårt att bedöma kommissionens förslag, eftersom i det inte tas ställning till processspråket eller andra procedurfaktorer i ett centraliserat domstolssystem.

Bedömningen av hur kostnadseffektivt ett centraliserat domstolssystem är beror i hög grad på ur vems synvinkel bedömningen görs. För kärandens del innebär en centraliserad modell en betydande förbättring av nuläget, eftersom det i stället för processer i flera olika länder räcker med att talan väcks i gemenskapens domstol för immaterialrätt. Däremot kan ett centraliserat system för svarandens del leda till en betänklig situation med tanke på rättsskyddet. Att processa i ett främmande land och eventuellt på ett främmande språk blir synnerligen dyrt för svaranden. Detta kan i värsta fall leda till att stora, ofta multinationella företag i kraft av sina större resurser på enskilda branscher kan an-

vända det dyra rättssystemet på ett främmande språk som ett påtryckningsmedel.

4.4. Förslagets verkningar på den finska lagstiftningen

Syftet med förslaget är att skapa ett parallellt system för att skydda uppfinningar och behålla de nationella patentsystemen i unionens medlemsstater som hittills. Med förslaget eftersträvas således inte direkt en harmonisering av de nationella lagstiftningarna och det har i princip inga betydande direkta verkningar på patentlagen (550/1967) eller patentförordningen (669/1980). Visserligen utgår man i förslaget från att det nationella patentet upphör, om samma innehavare beviljas gemenskapspatent på samma uppfinning. För att detta arrangemang skall kunna genomföras krävs ändringar också i patentlagstiftningen. Skapandet av ett system med gemenskapspatent kan dessutom indirekt leda till sådana ändringar som garanterar att de parallella systemen fungerar utan friktion.

I fråga om domstolssystemet kan förslaget förutsätta ändringar i den processrättsliga lagstiftningen. Till denna del samt i fråga om de framställningar som gäller språk måste särskild uppmärksamhet fästas vid att förslaget stämmer överens med grundlagen.

Eftersom behandlingen av förslaget just har inletts, är det svårt att i detalj uppskatta dess slutliga innehåll. Handels- och industriministeriet kommer i samarbete med övriga ministerier att noga följa med sambandet mellan förslaget till förordning och den nationella lagstiftningen samt att meddela riksdagen om eventuella motstridigheter.

5. Statsrådets preliminära ståndpunkt till förslaget till förordning

Enligt statsrådet är de mål (kostnadseffektivitet, enhetlighet och territoriell omfattning) som ligger bakom förslaget till förordning om gemenskapspatent motiverade. Statsrådet understöder att ett system med gemenskapspatent, som omfattar hela gemenskapen och är enhetligt till sina rättsliga verkningar, skapas.

Förslaget till förordning uppfyller dock inte som sådant de förväntningar som ställs på ett sådant system. Statsrådet anser att det i den fortsatta beredningen av förslaget till förordning bör fästas uppmärksamhet i synnerhet vid rättsskydds- och kostnadssynpunkter i fråga om domstolssystemet och vid de teknologipolitiska verkningarna av det arrangemang som gäller språken. Detta för att det på alla sätt skall kunna säkerställas att det nationella innovationssystemet fungerar väl. Statsrådet anser dessutom att de nationella patentmyndigheterna har så viktiga uppgifter både i det innovationssystem som omfattar Europa och i det nationella systemet att uppmärksamhet också bör fästas vid deras verksamhetsmöjligheter och verksamhetens ekonomiska förutsättningar i det system som gäller gemenskapspatent. Patentmyndigheternas kunnighet och know-how inom patentområdet bör i mån av möjlighet behållas genom att t.ex. samarbetet dem emellan utvecklas.